

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Catechismvs, Dat is, De Christelijcke leeringhe/ in
maniere van t'samen-sprekinghe tusschen den Meester
ende den Discipel**

Coster, Franciscus

T'Antvverpen, 1607

Van d'eerste ghebodt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39385

Goddelijcke gheboden te onder-houden/de welcke ist dat wy ouer-treden/wel vreesen moghen als onghetrouwe knechten de eeuwighe pijn.

M. Wat beteekent dit wordeken, Godt?

D. Dat dese Heere doek Godt is/te weten/alle wijsheydt/schoonheydt/liefde/ende vol-maektheydt/die doek om onsen t'wille hemel ende aerde gheschapen heeft/ende daer-om behooren wy met rechte in alles upt liefden hem onderdanigh te zijn/om sijn goedtheydt ende wel-daden/leker wetende/dat hy onse ghehoorsaemheydt sal nae dit leuen ouer-bloedelijck loonen.

M. Wat beteekent dat wordeken : uwe?

D. Dat Godt dese gheboden ghegheuen heeft/niet op dat sy inde ghemeente van yemanden onderhouden worden/maer op datse een yeghelijck volbrenghe:want Godt sal hier-nae-maels elcken mensche/niemandt upt-ghenomen/van t onderhoudt sijner gheboden examineren/ende loon naer wercken gheuen.

Het eerste ghebodt.

M. Wat ghebidt ons Godt in d'eerste ghebodt?

D. Dat wy hem veur onsen Godt houden/dat is: 1. in hem gheloouen/met het waerachtigh ende Catholijck ghelooue. 2. in hem hopen als in den oppersten gheuer aller gauen. 3. hem beminnen als alle goetd/ende onsen alder-liefsten vader. 4. hem eeren ende vreesen als den hoogsten Heere aller dinghen/die maght heeft ouer lichaem/ende siele.

M. VVat verbiedt ons dit ghebodt?

D. Alle sonden teghen het ghelooue: ghelijck in den eersten is alle onwetentheydt vande saken onses gheloofs / die wy gheleghyt hebben dat een peghelijck moet weten.

Ten tweeden / alle twijfelinghe van yet dat het Catholijck ghelooue aengaet.

Ten derden / alle ketterije / waer deur yemandt die ghedoopt is / yet obstinaetelijck ghelooft / d'welck het Catholijck ghelooue contrarie is.

Ten vierden alle andere ongheloouigheydt.

Ten vyfden alle verloocheninghe des gheloofs / op wat manieren dat die gheschiede.

M. Hoe pleghe dese verloocheninghe te gheschieden?

D. Erst met swijghen / ghelijck het ghebeurt / als yemandt nae sijn gheloof ghevraecht zijnde / op al-sulcken maniere swijght / dat hy daer deur wettighe oorzake gheeft om te vermoeden dat hy niet Catholijck en is / oft dat hy aen sijn ghelooue twijfelt. Ten tweeden met spreken / ghelijck het gebeurt / als yemandt loochent dat hy Catholijck is / oft seght dat hy geusch is / Calvinist / oft Martinist / dat hy niet en wetet oft het Catholijck ghelooue beter is dan het ghelooue van Caluinus / oft van eenighen anderen ketter oft sectaris.

M. VVaer deur gebeurt dese verloocheninghe noch?

D. Deur eenigh teecken te dragen dat alleen ghe woon zijn te ghebrypcken die de af-goden dienen / oft die geusch zijn / ende anders nieuwers toe en dienen / dan om de af-goden te eeren / oft sijn secte oft ghelooue te belijden. Sulck teecken is het draghen

draghen van een cleeft daer eenighe af-godt op gheschildert is.

Hier en bouen soo loochenen wy ons ghelooue oock niet eenigh werck te doen / daer de geusen / oft Heydenen vande Catholijcken deur onderkent worden / ende nieuwers anders toe en dienen dan om sijn religie oft ghelooue mede te belijden. Sulcks is wie-roock aen eenighen af-godt te offeren / te nacht-mael der Calvinisten te gaen / etc.

M. Sondight-men hier oock mede, als men in sijn herte Catholijck blijft, ende dat alleen uyt vrees des doodts doet, oft om eenighe groote schade te ontgaen?

D. Sonder twyffel iae't. Want om gheen schade en moct-men toonen dat-men onghelouigh is.

M. VVat is hier noch verboden, aen-gaende het Ghelooue?

D. Het maecten / printen / verroopen / bewaren ende het lesen van kettersche boecken : het hoorzen van hunne gheboden oft sermoonen / en alle het ghene / waer deur wy souden moghen af-ghetrocken worden / oft een ander af-trecken van het oprecht ende Catholijck ghelooue.

M. Iffer tegē eenige andere deughd yet verbodē?

D. Iae't / alle sonden die teghen de Hope gheschieden. Sulcks is desperatie oft wan-hope / waer deur pemandt sy seluen laet veur-staen dat hem Godt sijne sonden niet en sal vergeuen / oft dat hy hem gheen gratie en sal verleenen om sijn leuen te beteren ende om Godt-vzuchtelijcken te leuen / oft dat hy niet en sal connen saligh worden / etc.

M. Waer deur sondighen wy noch teghen de Hope?

D. Deur presumptie oft vermetelijckheydt / waer

waer

waer deur een mensch hem laet veur-staen dat hy alleen deur sijn eyghen cracht / oft alleen deur de gratie Godts sonder goede wercken sal saligh worden : oft waer deur yemandt wesende in staete van doodt-sonde sijn penitentie ende beteringhe tot in't leste sijns leuens uyt-stelt.

M. Is'er niet teghen yet anders verboden?

D. Jaa't / vele sonden daer-men mede teghen de liefde mis-doet.

M. VVaer mede sondicht-men teghen de liefde?

D. Ten eersten met eenighe creatuere lieuer oft soo lief te hebben als Godt : Ten tweeden met Godt te haeten.

M. VVat is den haet Godts?

D. Het is een sonde / waer deur yemandt eenen af-keer ende misghagen heeft van Godt / om dat hy hem yet verbiedt oft gebiedt dat hem misghaecht / oft om dat hy hem straft met siechten oft andere miserien / oft waer deur hy wilde datter gheen Godt en ware / oft dat hy niet al-maghtigh en ware / oft dat hy alle dinghen niet en wiste / om dat hy hem al-soo niet en soude connen straffen : welck de meeste sonde is die-men soude connen doen.

M. VVaer mede sondicht-men noch teghen dit ghebodt?

D. Met sy seluen in't perijckel te stellen van te sondighen / ghelijck het gheschiedt met de ghene die yet doen daer sy aen twijfelen oft het sonde is oft niet / oft die teghen heur consciencie yet doen / dat is / die yet doen / d'welck sy meynten dat sonde is / al en ist geen sonde in sy seluen / ende al-soo maghmen doock doodelijck sondighen in-dien men meynt

meynt oft twijfelt oft het doodt-sonde is dat-
men doet: Hier-en-bouen sondighen sy oock teg-
ghen dit ghebodt / die bereedt zijn eenighe sonde
te doen / al en vol-bzenghen sy die metter daedt
niet.

M. VVat is hier ten vierden verboden?

D. Alle sonden die teghen de eere Godts zijn/
ghelijck in d'eerste is alle af-goderije / waer deur
men eenighe creatuere inde plaetse Godts eert en-
de houdt. Ten tweeden / alle andere supersticie/
waer deur men den waerachtigen Godt ont-eert/
deur het ghebruyck van eenighe maniere ende ce-
remonie / die de heylighe Schryftuere oft de heyl-
lighe Kercke niet toe en laet. Al-soo sondighen de
Joden in heur-lieden dienst deur het ghebruyck
der ceremonien van d'oude Testament / ende
de ketters met heur nieuwe Godts-diensten.

M. VVaer mede sondicht-men noch! teghen
dese eere Godts?

D. Met toouerie / waer deur wy de hulpe des
duyuels opentlijck oft bedecktlijck aen-roepen/
om yet wonderlijcks te bedryuen / oft yet verbor-
ghens te weten / oft om eenighe schade te doen/
oft om eenigh profijt te vercrighen / oft yet an-
ders uyt te rechten.

M. VVaer deur aen-roept-men de hulpe des
duyuels?

D. Deur het ghebruyck van sekere woorden / oft
dinghen / die uyt haer seluen / oft uyt de in-settin-
ghe Godts / oft der H. Kercken gheen cracht en
hebben om die saecken te wercken / oft te opere-
ren ende te doen / daer-men-se toe ghebruyckt.

M. Gheeft

M. Gheeft my eenighe al-fulcke dinghen.

D. Sulchs is de om-draepinghe vanden tempst/ om te weten wie ons yet ghestolen heeft. Het draeghen van eenighe billetkens van seker stoffe / oft niet sekere letteren / teekenen / oft op sekeren tijdt / oft van sekere personen gheschreuen om niet ghequetst te worden : Sekere woorden / die-men de koeen / peerden / menschen inde ooze blaest / om van den woluen oft andere beesten niet gehindert te worden / oft van sekere siekten ghenesen te zijn : ende dier-ghelijcken hondert andere / die te langh souden wesen te verhaelen.

M. Waer mede sondicht-men noch teghen dese eere Godts?

D. Met de waer-segghers oft tooueraers te rade te gaen / hunne remedien te ghebruycken / hunne boecken te coopen / vercoopen / bewarē / oft te lesen.

M. Wat remedie moet-men dan ghebruycken teghen de toouerie?

D. Het is ten eersten seer goet sy seluen dickwils deur een goede biechte inden staet van gratie stellen / ende dickwils het H. Sacrament des outaers ontfanghen.

Ten tweeden / het wij-water ghebruycken / ende dat in sijn camer altydt bewaren / ende daer mede sy seluen dickwils besproyen / by-sonder des morgens all-inen opstaet / ende s' auondts / all-men slapen gaet / ende oock op andere tijden / all-men upt oft in gaet / oft yet beghint te doen.

M. Gheeft my noch een ander remedie.

D. Het ghebruyck van't Agnus Dei / het welck van wasch ende Chylmia ghemaect / en vanden Paus alleen gewijt wordt / en heeft groote crachten teghen de tempeesten / donder / blicksem / toouerie /

uerije / ende helpt oock seer den vrouwen inden
arbejdt: Soo behoort-men dan dit in grooter
weerden te houden / ende nae de ghewoonte der
goeder Christenen ouer hem te draghen.

M. Waer deur heeft het Agnus Dei, ende het
wij- water dese cracht?

D. Deur de ghebeden / die de H. Kercke in de wij-
inghe des-selvs ghebeycht.

M. Wat remedie magh-men noch ghebruyc-
ken teghen de toouerie?

D. De ceremonien / ende belesinghe der ghebeden
die de H. Kercke hier toe gheozdonneert heeft.

M. Wat verbiedt ons dit ghebodt noch?

D. Alle sacrilegie / oft on-eere die gheschiedt aen
Kercken / en aen alle andere ghewijde dinghen / en
principalijck aende H. Sacramenten / met die on-
weerdelijck te handelen / oft die in den staet van
doodt-sonden upt te reycken / oft t'ontfanghen.

M. En wordt hier oock niet verboden de eere
der Heylighen?

D. Neen't: want wy en eeren-se niet als Godt /
maer als Gods vrienden ende dienaers / ende het
is groote reden / dat wy menschen de Heylighen
eeren op-der aerden / die van Gode soo ghe-eert
worden in den hemel.

M. Wat eere magh-men die aen-doen?

D. Niet alleenlijck alle eere die-men leuende men-
schen pleghe te bewijzen / als veur haer knielen /
toytzen oft ander licht branden / belden maecken
ende op-rechten / haer ghebedt ende hulpe beghe-
ren / maer oock alle eere / die Gode niet alleen
toe-behoort.

M. Wat eere behoort Gode alleen toe?

D. 1. Inwendige onder-worpinhe ons selvs onder
Gode

Gode als onder onsen Schepper / ende oppersten Heere / wien wy toe-behooren / ende tot sijner glorien ons seluen / ende al wat ons is / moeten voeghen ende schicken. 2. alle uyt-wendighe eere ende reuerentie / hoe cleyn die oock zijn / die uyt sulcke meyninghe gheschiedt / onder de welke de meeste is Sacrificie / oft Misse / die-men wel doet in memorie der Heylighen / maer Gode alleen wordt die gheoffert.

M. VVat Heylighen moet-men principalijck eren?

D. Onse lieue Vrouwe / onsen heylighen Engel / ende den Heylighen wiens naem wy voeren / ende gheestelijke personen oock den patroon van heur religie.

M. VVaer mede sullen wy die eeren?

D. Met eenigh ghebedt tot heur-lieder eeren te storten / eenighe aelmoessen te gheuen / te biechten / ende ten heylighen Sacramente te gaen / de Kercken tot hunner eeren ghesticht te verciere / te besoecken / daer in te bidden / dickwils tot heurder eeren pet quaedts te laten / ende pet goedts te doen / by-sonder op hunne feest-daghen.

M. En verminderen wy deur dese eere de eere Godts niet?

D. Gheens-sins / maer wy vermeederen die deur oodt-moedighedt / aen-gesien wy hier deur te kennen gheuen dat wy ons onweerdigh houden om deur ons seluen van Gode verhoort te worden / ende dat wy hier-om de Heylighen als middelaers ende veur-spraken by hem te hulpe nemen : Hier-en-bouen / om dat wy hier deur oock belijden / dat sy hunne heylighedt van Gode ontfanghen hebben / ende daer deur verdient
soo

soo hooghe inden hemel van hem verheuen te wesen.

M. En ist oock niet teghen dit ghebodt, te eeren de Reliquien der Heylighen?

D. Neen't: want wy doen dese eere aen den Heylighen/wiens reliquien wy eeren/om dat het gheweest zijn tempels des heylighs Gheests/ ende instrumenten/waer deur sy vele goede werckes ghedaen hebben/ende om dat sy noch eens leuende ende gloziuse lichaemen sullen wesen.

M. Wordt hier oock niet verboden de eere der belden?

D. Neen't/want in't oude Testament heeft-men het koperen serpent groote eere bewesen/all-men dat op-rechtede tot ghesondthept aller die't aensaghen.

M. Hoe worden de belden vande Catholijcken gheert?

D. Alle de eere die-men den belden aen-doet/en gheschiedt om de belden niet/maer om de personen die deur haer beteekent worden: Ghelijck als wy dit woordeken Jesus noemende/nijghen/oft reuerentie doen/en doen wy't dat woordeken niet/oft den windt die uyt onsen monde gaet/maer den Heere Jesus/die wy daer deur beteekenen ende verstaen.

M. Het beldt dan van onse lieue Vrouwe, en is dat onse lieue Vrouwe niet?

D. Neen't/want daer en is maer eene onse lieue Vrouwe/die inden hemel is/van wien vele belden zijn op der aerden.

M. Verstaen dan de Heylighen ons ghebedt, ende sien sy onse allendigheden?

D. Jae sy. Want ist saecke dat de Engelen
f Godts

Godts inden hemel weten de penitentie ende be-
keeringhe der sondaren / ende heur daer-om ver-
blijden / gelijk't Christus ghetuyghyt: vele te meer
weten de Heylighen onse ghebeden / die tot heurder
eeren ghestort worden.

M. Hoe connen sy dit weten, aen ghesien sy al-
tijdt by ons niet en zijn, als wy hun bidden.

D. Sy sien dat in Gode / die hun dat open-baert:
sy mogen't oock som tijds verstaen vande H. En-
gelen / die dagelijks by ons zijn / ende oock deur
den menschen die van deser werelddt scheyden / en-
de ten hemel varen.

M. Waer-om bidden wy heur, dat sy veur ons
bidden, ghemerckt sy ons niet en connen
helpen, oft vercrijghen dat wy begheren?

D. Het is valsche ende ketterische loghen dat sy ons
niet en connen helpen / oft vercrijghen dat wy be-
gheren / ende het is teghen het ghemeyn ghelocue
der gheheeler H. Kercken / ende oock teghen de
rechte redene / want hebben sy vele ende verschey-
dene saecken van Gode deur hun gebeden vercre-
ghen / doen sy noch leefden / waer-om en sullen sy
het selfste nu niet euen wel / oft beter connē doen /
als sy verlekert zijn van heur salighepdt / en Gode
niet min / maer meer aen-ghenaem / dan doen sy
hier leefden? by-sonder als sy nu onse miserie vol-
maeckelijcker kennen / ende veur haer eyghen
niet meer en dozuen besozght wesen.

M. Maer waer-om ghebruycken wy de hulpe
der Heylighen, ghemerckt wy deur ons sel-
uen van Gode connen begheren wat wy van
noode hebben?

D. Ten eersten / om dat wy ons hier toe onweer-
digh kennen ter oozsaecken van onse sonden / daer
wy

soo hooghe inden hemel van hem verheuen te wesen.

M. En ist oock niet teghen dit ghebodt, te eeren de Reliquien der Heylighen?

D. Neen't: want wy doen dese eere aen den Heylighen/wiens reliquien wy eeren/om dat het gheueest zijn tempels des heylighs Gheests/ ende instrumenten/ waer deur sy vele goede werckes ghedaen hebben/ ende om dat sy noch eens leuende ende gloziuse lichaemen sullen wesen.

M. Wordt hier oock niet verboden de eere der belden?

D. Neen't/ want in't oude Testament heeft-men het koperen serpent groote eere bewesen/ all-men dat op-rechtede tot ghesondthept aller die't aensaghen.

M. Hoe worden de belden vande Catholijcken gheert?

D. Alle de eere die-men den belden aen-doet/ en gheschiedt om de belden niet/ maer om de personen die deur haer beteekent worden: Ghelijck als wy dit woordeken Jesus noemende/nijghen/ oft reuerentie doen/ en doen wy't dat woordeken niet/ oft den windt die uyt onsen monde gaet/ maer den Heere Jesus/ die wy daer deur beteekenen ende verstaen.

M. Het beldt dan van onse lieue Vrouwe, en is dat onse lieue Vrouwe niet?

D. Neen't/ want daer en is maer eene onse lieue Vrouwe/ die inden hemel is/ van wien vele belden zijn op der aerden.

M. Verstaen dan de Heylighen ons ghebedt, ende sien sy onse allendigheden?

D. Jae sy. Want ist saecke dat de Engelen
f Godts